

*Білак Н. В., магістр
спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник:
Максименко Д.В., к.е.н., доцент
доцент кафедри обліку і оподаткування
та маркетингу
Мукачівський державний університет
nikoletta.bilak13@gmail.com*

ВИТРАТИ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Теорія і практика господарювання в ринкових умовах свідчать, що витрати є найважливішим об'єктом управління. Важливим є визначення витрат, безпосередньо пов'язаних з виробництвом продукції або виконанням робіт, послуг.

Витрати є одним із важливих критеріїв вибору оптимальних рішень у процесі управління усіма аспектами виробничо-господарської діяльності підприємства. В його поточних витратах має своє грошове вираження обсяг ресурсів на операційну діяльність, пов'язану з виробництвом і збутом продукції, а також управлінням підприємством. Обґрунтування планових поточних витрат, здійснення їх своєчасного контролю та регулювання є передумовою економії усіх видів ресурсів, зростання прибутку підприємства.

В ринковій економіці на розмір, структуру і динаміку витрат впливає як внутрішнє, так і зовнішнє середовище, зміни якого найчастіше відбуваються швидко і раптово, що вимагає організації системи забезпечення керівників підприємства релевантною інформацією щодо витрат на продукцію, аналіз якої в сукупності з даними досліджень зовнішнього середовища дає змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на досягнення стратегічних цілей та поточних задач діяльності підприємства, а також удосконалення методів планування і контролю витрат.

Кошторис виробництва — це витрати підприємства, зв'язані з основною його діяльністю за певний період, незалежно від того, відносять їх на

собівартість продукції в цьому періоді чи ні. Отже, кошторис виробництва і собівартість загального обсягу продукції, як правило, не збігаються.

Витрати мають натуральну та грошову форму. Планування й облік витрат факторів виробництва в натуральній формі мають важливе значення для організації діяльності підприємства. Проте для оцінювання результатів діяльності вирішальною є грошова оцінка витрат, оскільки вона виражає вартість продукції [1; с.32].

Витрати – найбільш невизначене поняття, яке в обліку має багато значень. Поняття витрати набуває більш чіткого визначення, коли є пояснювальні до нього вислови: прямі витрати, накладні витрати. Але звичайно існують визначення, які допомагають визначити суть витрат.

Групування витрат за економічними елементами характеризує їх відношення до створення продукту, але не відображає мети і призначення виробничих витрат, не повністю виявляє їх роль у технологічному процесі.

Щоб виділити основні витрати, безпосередньо спрямовані на виробництво продукту, витрати на обслуговування, управління, збут і реалізацію, їх класифікують за статтями калькуляції. Статті калькулювання формують витрати для визначення собівартості продукції – одні витрати показують за їх видами, інші – за комплексними статтями. При цьому один елемент витрат може бути присутній у кількох статтях калькуляції.

Для більш чіткого ознайомлення з категорією витрати розглянемо основні положення:

- елементом витрат є кількість використаних матеріалів, число відпрацьованих людино-годин, кількість інших витрат ресурсів;
- величина використаних ресурсів повинна бути виражена в грошовому виразі;
- витрати використовуються з певною метою, для вирішення конкретних задач.

Виріб, вид діяльності, на які відносять витрати, називають об'єктом обліку витрат. Об'єкт обліку витрат може бути визначений як в широкому

плані, так і в вузькому. На один об'єкт обліку можуть відносити витрати по виготовленню виробу конкретного виду продукції. Проте витрати можуть обліковувати окремо по виробництву продукції по її видам, розмірам.

За центрами відповідальності складаються кошториси (планові витрати), обчислюються фактичні витрати і для виробничих підрозділів визначається собівартість одиниці продукції (послуг).

Для обґрунтованого визначення собівартості продукції важливе значення має поділ витрат на прямі й непрямі.

Поділ витрат на прямі й непрямі часто пов'язують з особливостями організації та технології виробництва. Для більш точного й об'єктивного обчислення собівартості продукції треба прагнути створювати сприятливі умови для прямого віднесення виробничих витрат за об'єктами калькуляції (обліку) й скорочення непрямих витрат. При цьому вважаємо доцільним використання розробленої науковцями класифікації непрямих витрат, яка дає змогу здійснити побудову обліку затрат і організацію оперативного контролю за ними, а також уникнути зайвих затрат, пізнати процес господарської діяльності в цілому і кожної ланки зокрема [2; с. 8].

Список використаної літератури

1. Білоусова І. Бухгалтерський облік і аудит/ Білоусова І. // Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції. – №9 – 2008.
2. Бланк І.О. Фінансовий механізм управління ефективністю операційних витрат підприємства/ Бланк І.О. // Фінанси України. – №8 – 2003.
3. Крушельницька О.В. Управління витратами: Навч. посіб. для студентів екон. спеціальності/ Крушельницька О.В. – Житомир; ЖДТУ, 2005.